

الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

تحليل اقتصاد خودکفایى، یک منطقه یک محصول

One Tambon One Product (OTOP)

تدوین: ایمانه گلى
مرداد ۱۳۹۸ – تایلند

موقعیت جغرافیایی کشور تایلند

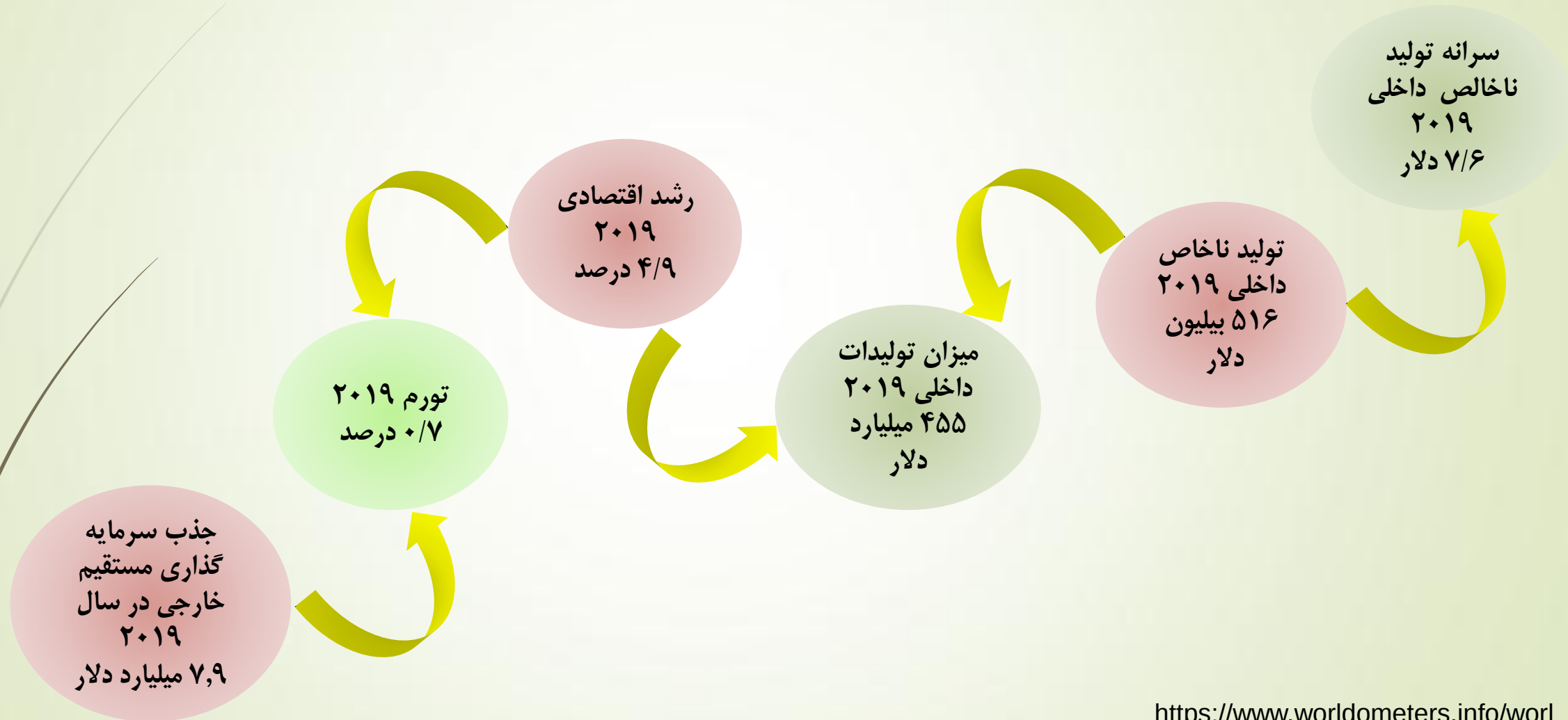
تایلند با نام رسمی پادشاهی تایلند و نام سابق سیام، کشوری در شبه‌جزیره هند و چین واقع در جنوب شرقی آسیاست. این کشور از شمال با میانمار و لائوس، از شرق با لائوس و کامبوج، از جنوب با مالزی و خلیج تایلند، و از غرب با برمه و دریای آندامان همسایه است. زبان رسمی کشور تایلندی، پایتخت و همچنین پرجمعیت‌ترین شهر آن بانکوک و مذهب حدود ۹۵ درصد مردم بودایی است. نام تایلند در زبان مردم محلی برگرفته از دو لغت Thi و Land می‌باشد که به معنای سرزمین مردمان آزاد یا همان قوم تایی است.

زبان رسمی	حکومت	مساحت	جمعیت
تایلندی	مشروطه سلطنتی	۵۱۳،۱۲۰ کیلومتر مربع	۶۹،۷۷۸،۰۰۰

مرزهای زمینی	مرزهای دریایی	نرخ بیکاری
۴۸۶۴ کیلومتر	۳۲۱۹ کیلومتر	۱،۱ درصد

نیروی کار	حداقل دستمزد
۳۷۷۰۰۰۰۰ نفر (زیر ۳۵ سال)	۳۲۵ بات (۱۰،۶ دلار آمریکا)

شاخص های اقتصادی تایلند

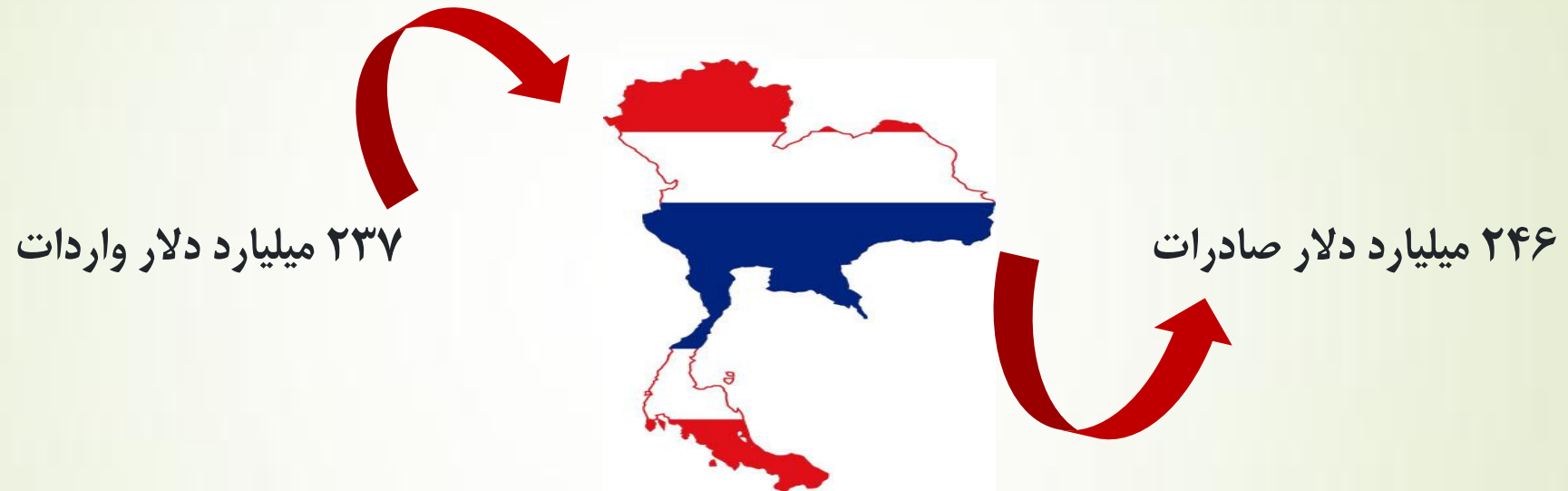
رتبه تایلند در شاخص های جهانی

➤ در گزارش شاخص رقابت پذیری مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۱۹-۲۰۱۸، رتبه تایلند از بین ۱۳۷ کشور ۳۲ بوده است؛

➤ رتبه تایلند در شاخص سهولت کسب و کار بانک جهانی از جایگاه ۴۶ (از بین ۱۹۰ کشور) در سال ۲۰۱۷، به جایگاه ۲۶ در سال ۲۰۱۹ ارتقاء یافته است؛

➤ در گزارش شاخص رقابت پذیری صنعتی در سال ۲۰۱۹، تایلند رتبه ۲۲ را میان ۱۴۸ کشور را کسب نموده است.

تجارت کالا و خدمات تایلند

تایلند در سال ۲۰۱۹، معادل ۴۸۳ میلیارد دلار با دنیا مراوده تجاری داشته است.

آب و هوا

فصل گرم و خشک از ماه مارس تا ماه مه ادامه دارد در این فصل متوسط درجه حرارت ۳۴ درجه سلسیوس است و رطوبت هوا ۷۵٪ است. فصل بارانی از ماه ژوئن تا ماه اکتبر ادامه دارد و متوسط درجه حرارت به ۲۹ درجه سلسیوس و میزان رطوبت به ۸۷٪ افزایش می‌یابد. فصل خنک از ماه نوامبر تا فوریه است. در این فصل درجه حرارت بین ۲۰ تا ۳۲ درجه سلسیوس در نوسان است.

منابع طبیعی

کائوچو، قلع، تنگستن، الوار چوبی، سرب، سنگ گچ، زغال سنگ، فلوراید، زمین‌های کشاورزی.

یک روستا یک محصول

برنامه یک روستا یک محصول با نام OTOP یک برنامه کارآفرینی محلی است که توسط "پومی پن ادانجادت" Bhumibol Adulyadej پادشاه متوفی تایلند در سال ۲۰۰۱ طراحی و تا سال ۲۰۰۶ به طول انجامید. اجرای این طرح با هدف حمایت از محصولات داخلی و بازار، از مجموع ۷۲۵۵ روستا در تایلند صورت گرفت، تا جوامع روستایی را تشویق کند که کیفیت محصولات محلی را ارتقا داده و بازاریابی موفق داشته باشند که در آن محصول برتر از بین محصولات روستا انتخاب شده و دارای یک نشان یا برند رسمی با نشان OTOP شوند. با این کار محصولات در سطح ملی و منطقه ای ترویج می گردند.

جنبش یک روستا یک محصول فرصتی است که در آن جوامع روستایی در ایجاد و خرید و فروش یک محصول بصورت محلی و بین المللی فعالیت می کنند.

برنامه عملیاتی

- برنامه عملیاتی پادشاه یک اقدام قهرمانانه تلقی گردیده که کمک نمود تا رویاها و
- تصورات مردمان فقیر و درمانده تایلند به واقعیت تبدیل شود.
- برنامه عملیاتی پادشاه شامل موارد زیر بود:
- چه اقداماتی میبایست انجام شود؟
- چه کسی مسئول انجام اقدامات تعیین شده می شود؟
- چه زمانی هر یک از اقدامات و فعالیت ها بایستی انجام گیرند و هر فعالیت تا چه
- زمانی بطول میانجامند؟
- چه منابعی نیاز است تا اقدامات و فعالیت های مربوطه انجام پذیرد؟
- اطلاعات حاصل به چه کسانی باید منتقل شود؟

دیباچه و اهداف

ایجاد و افزایش اعتماد به
نفس در بین جوامع
روستایی

گسترش خلاقیت در جوامع
روستایی

توسعه منابع و سرمایه های
انسانی

خلق شغل و ایجاد درآمد
بیشتر برای جوامع روستایی

بهبود معیشت روستاییان

ارتقاء بکارگیری فعالیتهای
خرد، مواد اولیه و نیروی کار
محلی

OTOP

One Tambon One Product

- اتوپ، از روی طرح موفق یک روستا، یک محصول OVOP ژاپن الگوبرداری شده است.
- این برنامه در نظر دارد کیفیت محصولات محلی را ارتقا دهد؛
- طی این برنامه، از هر منطقه یک محصول انتخاب می‌شود و به عنوان برند تجاری آن منطقه (یا اتوپ آن منطقه) معرفی می‌شود.
- در مرحله بعدی محصولات آن‌ها بازار یابی شده و در بازارهای بین‌المللی معرفی می‌شوند.
- محصولات اتوپ گستره زیادی از محصولات محلی را شامل می‌شوند؛ مانند صنایع دستی، پارچه‌ها و لباس‌های نخی و ابریشمی، زیورآلات و وسایل مربوط به خانه‌داری، تزیینات منزل و بعضی خوراکی‌ها.

- برای این محصولات معمولاً در نمایشگاه‌های مختلف تخفیف نیز لحاظ می‌شود؛ البته بعضی محصولات مانند منسوجات، صنایع دستی بافتنی و صنایع هنری معمولاً کمتر تخفیف می‌گیرند.
- محصولات اتوپ در مناطق مختلف (بر اساس ظرفیت حتی آن منطقه) تولید می‌شوند.

➤ شمال تایلند به خاطر نوع طبیعت خود دارای محصولاتی مانند چوب های حکاکی شده، محصولات ساخته شده با نقره، بعضی محصولات مربوط به صنعت کاغذ، سرامیک، سبدهای بامبو، پارچه‌های نخی و محصولات ساخته شده با نقره است.

➤ شمال شرق تایلند معمولاً دو نوع لباس تولید می‌کند؛ یکی لباس های مربوط به کار و دیگری لباس های تولید شده با ابریشم مرغوب که با مهارت زیادی برای مراسم مختلف مانند جشنواره‌ها و مراسم عروسی دوخته می‌شود. لباس های نوع دوم به عنوان محصولات اتوپ برگزیده شده اند. پارچه‌های نخی و ابریشمی با طراحی سنتی، محصولات صنعتی ساخته شده با استفاده از بامبو و محصولات دیگری مانند سبدهای بافته شده نیز از محصولات این منطقه به شمار می آیند.

■ شرق تایلند به خاطر میوه‌های مرغوب معروف است؛ لذا محصولات تازه و فراوری شده از میوه، به همراه محصولات دیگری مانند سبدهای بافته شده از بامبو و لباس‌های محلی از محصولات این منطقه هستند.

■ در جنوب تایلند پارچه‌های باتیک، محصولات بافته شده از لپو و بعضی محصولات چوبی حکاکی شده یافت می‌شوند. محصولات اتوپ کیفیت بالایی دارند و دست‌ساز محسوب می‌گردند. در بسیاری از نمایشگاه‌ها تاریخچه و داستان پشت هر یک از محصولات اتوپ نمایش داده می‌شود.

➤ سازمان توسعه جامعه (Community Development Department) وابسته به وزارت داخلی تایلند با کمک دفتر گردشگری تایلند (Tourism Authority of Thailand) زیرمجموعه وزارت گردشگری و ورزش تایلند و بعضی دیگر از نهادهای مرتبط (مانند سازمان توسعه صادرات و وزارت بازرگانی) مسئول مستقیم پروژه اتوپ هستند.

➤ چگونگی انجام ملاقات های بازاریابی و فروش، کنترل کیفیت، ظرفیت تولید، ترجیحات مربوط به طراحی و چالش های بازاریابی، مهم ترین نگرانی ها در ارتباط با این محصولات هستند.

➤ سازمان توسعه صادرات وزارت بازرگانی تایلند وظیفه دارد در راستای صادر کردن محصولات اتوپ و معرفی آن ها به خریداران، اقدامات لازم را انجام دهد.

➤ مسئولان طرح اتوپ، سالانه یک نمایشگاه در محل نمایشگاه های بین المللی بانکوک برگزار می نمایند و به معرفی محصولات خود می پردازند.

OTOP نیروی محرکه:

مقامات محلی از سیاست هدایت شده توسط دولت مرکزی پیروی می کنند و برنامه را با توجه به ظرفیت خود و منابع موجود تنظیم می کنند. هرگونه فعالیت در رابطه با برنامه کاملاً با مشارکت فعال مردم محلی و کلیه ذینفعان انجام می شود. اقدامی دست در دست با تمرکز بر اهداف در حال انجام است و همکاری واقعاً بین کارکنان اداره و طرف تولید کاملاً عظیم است.

مأموریت سیاسی دولت تایلند جهت دستیابی به توسعه روستایی در کوتاه مدت

- هماهنگی نهادهای مرتبط در توسعه برنامه OTOP، از توسعه تولید (فن آوری، روش تولید، مدیریت و بازاریابی) تا ارتقابسپاری از کالاهای اصلی و هدایت محصولات با ارزش اقتصادی بالا به بازارهای داخلی و بین المللی.
- ایجاد یک بانک ویژه برای پشتیبانی مالی، نقدینگی و سایر خدمات مالی در بخشهای صنعتی از طریق تغییر ساختار مدیریت شرکت مالی صنعت کوچک که در حال حاضر اداره می شود.
- ارائه کمک فنی برای کاهش هزینه تولید و بهبود قابلیتهای مدیریت در تجارت.
- تلاش برای حل مشکلات نقدینگی از طریق تقویت سرمایه تجاری و آغاز مشارکت با بانک تجاری برای تهیه وام ها و افزایش توانایی آنها در تجزیه و تحلیل اعتبار و تأیید نرخ سود پایین.
- کمک به بازسازی مالیات برای کاهش هزینه تولید و جلوگیری از ضعف صنایع تایلند در رقابت زیاد با محصولات مشابه.

بررسی جنبه های حقوقی و مشکلات مربوط به افزایش کیفیت محصولات صنعتی، تولید و تسهیل کارآفرینی ها.

توسعه توانایی منابع انسانی بخش خصوصی و دولتی در فناوری تولید مدرن، مدیریت محیط زیست، ایمنی تولید و استانداردهای بین المللی

تعیین معیارهای خاص برای جلوگیری از تأثیر تجارت آزاد، همکاری های اقتصادی و تشویق بخش صنعت برای اشتراک اطلاعات تجاری و تجزیه و تحلیل تأثیر توافق نامه تجارت در چارچوب همکاری های تجارت بین الملل.

همه این نه مأموریت سیاستی نشان دهنده جدیت دولت تایلند برای توسعه انواع مختلف صنایع در کشور است. این سیاست ها در برنامه جامع توسعه روستایی با ویژگی های خاص به شرح زیر گنجانده شده است:

- قوی و انعطاف پذیر در تجارت و صادرات
- توزیع مساوی سود صنعت در مناطق روستایی
- بهبود مهارت های مدیریتی
- افزایش مشارکت جامعه در عملیات صنعتی و معدنی
- بهبود کیفیت محصولات
- کاهش نگرانی مردم در مورد پایداری محیط طبیعی
- در دسترس بودن مواد اولیه برای صنعت و انرژی
- توسعه جامعه مبتنی بر اطلاعات

از زمان معرفی برنامه OTOP در تایلند:

- تولید و تجارت به طور چشمگیری افزایش یافته است ، هم درآمد داخلی و هم درآمد بازار خارجی.
- تولیدات OTOP در شش گروه بزرگ طبقه بندی شده که در جدول ۱ نشان داده شده است.
- شش محصول گروه از نظر کمیت ، کیفیت و انواع در حال پیشرفت هستند.
- از میان هزاران محصول ثبت شده در برنامه OTOP، برخی محصولات با کیفیت بالا در نظر گرفته شده است که دولت (کمیته OTOP) در تلاش برای انتخاب با ارزش ترین محصول با کیفیت بالا برای اهداف صادراتی است.
- همه این محصولات توسط کمیته مستقل مورد بررسی قرار گرفتند تا چندین محصول با کیفیت بالا و واجد شرایط دریافت جایزه ستاره (از یک ستاره - کمترین تا پنج ستاره - بالاترین) را دریافت کنند.
- پرسنل کمیته مستقل بسته به محصولی که مورد بررسی قرار می گیرد ، از سابقه و تخصص متفاوت برخوردار می شوند. آنها با وظیفه خود کار می کنند و وظایف خود را به روشی حرفه ای انجام می دهند. فقط این محصولات پنج ستاره کاملاً توصیه می شوند و اجازه ورود به بازارهای بین المللی را می دهند.

جدول ۱. محصولات

گروه محصولات	پوشش گروه های محصول
مواد غذایی	برنج ، میوه های خشک، حبوبات شیرین ، مربای موز ، موز خشک ، عسل ، کپور سرخ شده ، ماهی خشک ، کوفته ماهی ، تخم مرغ ، انواع تنقلات ترد و ...
پارچه و لباس	پارچه های مختلف / ابریشم و باتیک ، کیف دستی ساخته شده از پوست، جواهرات و غیره
صنایع دستی و سوغاتی	گل مصنوعی ، الیاف کاغذ و آناناس، کیسه های دستی ساخته شده از برگ خرما، صنایع دستی مختلف، کنده کاری های مختلف ساخته شده از روی / قلع، مس و سایر مواد فلزی.
نوشیدنی ها	قهوه، چای، شیر، آب میوه، آب معدنی.
زیور آلات	قاب عکس، سبد بامبو، کیف دستی ساخته شده از مواد محلی
محصولات بهداشتی و آرایشی	انواع محصولات مراقبت از بدن و بدن از جمله پودر زیبایی، روغ ، شامپو، لوسیون و ...

عوامل موثر در موفقیت برنامه OTOP در تایلند

- از اولین مرحله برنامه ریزی توسعه بیش از ۴۰ سال پیش تا سالهای بحران اقتصادی (۱۹۹۷) که دولت مجبور شد کار بسیار سختی را برای دستیابی به سطح معین بهبودی از تلاطم اقتصادی داخلی انجام دهد، همخوانی برنامه توسعه وجود دارد. توسعه اقتصادی مبتنی بر جامعه عمدتاً بخش عمده ای از برنامه های توسعه اقتصادی را برای کمک به دولت از شرایط نامساعد و به ویژه در زمینه کاهش فقر انجام می داد.
- آگاهی از نقش OTOP به عنوان ستون فقرات اقتصاد ملی نشان دهنده این واقعیت است که شرکت های بزرگی که در طی بحران اقتصادی سقوط کرده اند در این برنامه ها پیش قدم بوده اند.
- برنامه ها و پروژه ها به نفع و در حمایت از استراتژی های برنامه ریزی توسعه روستایی از طریق مفهوم هماهنگی سه جانبه که در آن دولت، بخش های خصوصی و گروه های جامعه (از جمله NGOها و سایر سازمان های جامعه) نقش پررنگ خود را دارند کاملاً مورد بررسی قرار گرفتند.
- روابط بین آنها در تعامل همکاری مبتنی بر جامعه به تعامل نزدیک تری رسیده است. با حمایت از شرکت های کوچک و متوسط همراه با امکانات و خدمات دولت، تلاش های هم افزایی منجر به نتیجه ای پربار با سود و مزیت می شود.

ارتباط نزدیک بین رهبران و مردم یکی از موفقیت‌های اساسی توسعه این پروژه محسوب شده است. کنترل جامعه بر روی برنامه های مختلف و یکپارچگی بسیاری از کمیسیون های توسعه در توسعه منطقه ای با حفظ ارتباط ، همکاری و هماهنگی بین این ذینفعان به خوبی محافظت می شود. بنابراین ، هماهنگی قدرت اصلی در اجرای برنامه توسعه پایدار است.

تایلند از حمایتی برخوردار است که ممکن است در سایر کشورها از هر سطح و گروهی از جامعه در کشور وجود نداشته باشد. این عامل هدیه ای برای مردم تایلند است. مردم شاه را دوست دارند و پادشاه تمام قدرت خود را وقف مردم می کند و این دو وقتی که به توسعه تبدیل می شوند در یک هم افزایی قوی ادغام می شوند.

- در دوران اطلاعات جهانی کنونی، استفاده از منبع فناوری اطلاعات باید کالاهای لوکسی باشد که شناخت آنها دشوار نباشد. در نتیجه فناوری اطلاعات به یکی از الزامات تبدیل شده است.
- دولت تصمیم گرفت استفاده از این فناوری را برای مردم تسهیل کند و از آن برای منافع مردم پشتیبانی کند.
- پشتیبانی از خدمات وب سایت و همچنین معاملات تجاری از طریق تجارت الکترونیکی به عنوان مثال خوبی در مورد چگونگی ترغیب دولت به ادامه فعالیت های تجاری خود ذکر شده است.
- دولت کاملاً از تجارت محصولات OTOP با استفاده از فنون مختلف از جمله استفاده از فناوری اطلاعات مبتنی بر رایانه پشتیبانی می کند و به مردم می آموزد که از طریق رقابت و فرصت های شغلی، روند جهانی اقتصاد را دریابند.

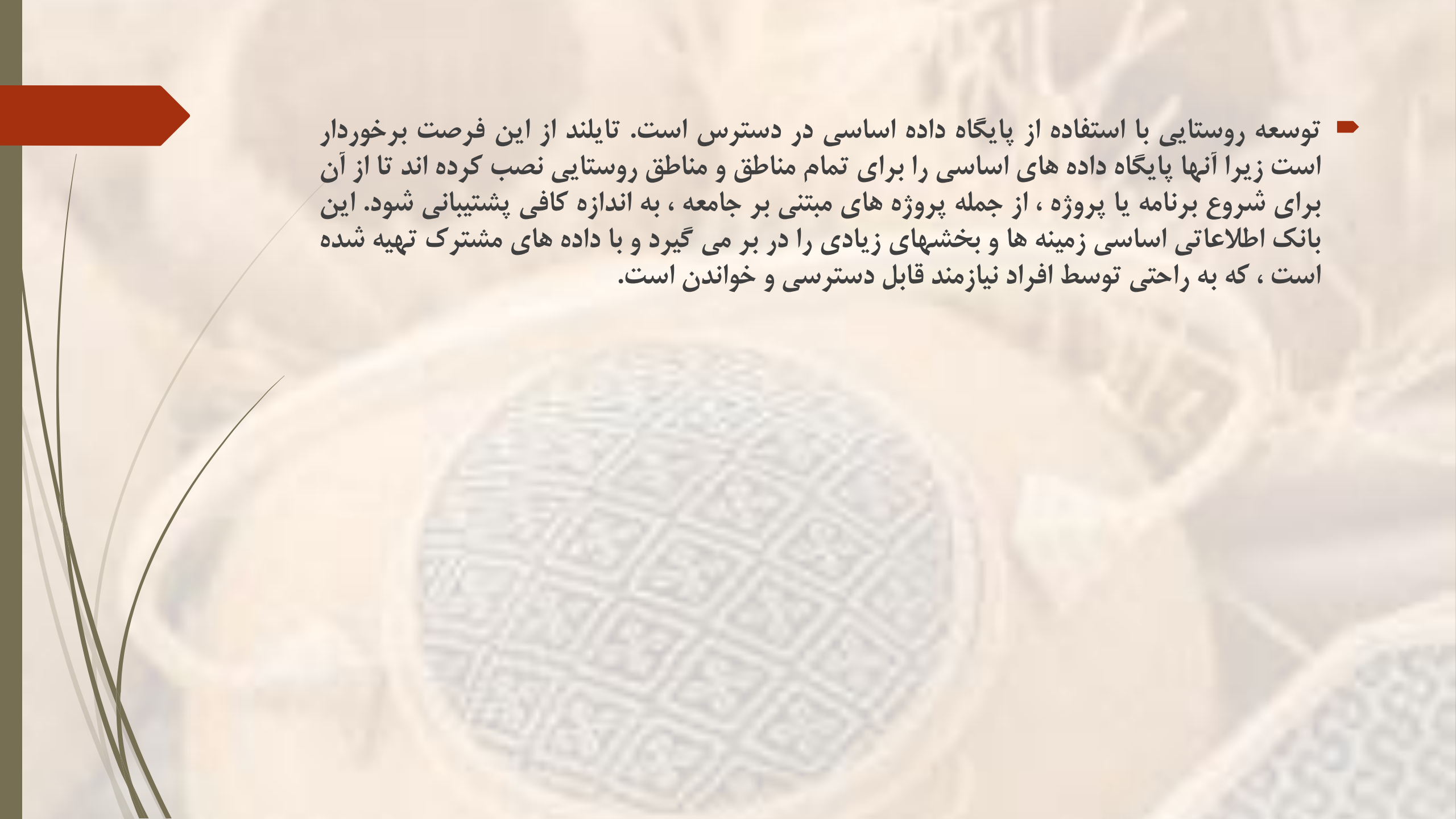
نتیجه گیری

- نقش دولت به نفع مردم فقیر است و این برنامه به نفع جامعه روستایی راه اندازی شده است.
- بمنظور توسعه پایدار اقتصادی، بخش خصوصی، گروهی از جامعه، دولت محلی و سایر سازمان های مردم نهاد NGO ها به حساب می آیند، به ترتیب در توسعه مشارکت دارند.
- کارشناسان به همراه دانشگاهیان سهم خود را در اندیشه ها، پیشنهادات و مشاوره ها آماده کردند.
- در همین حال ، دولت چنین پشتیبانی هایی را در قالب سیاست ها، برنامه ها و پروژه ها ترجمه می کند.
- فعالان تجاری فرصت های موجود و مشوق های اضافی را که دولت محلی برای ایجاد هماهنگی سه جانبه بین دولت، بخش خصوصی و گروه های اجتماعی فراهم کرده است، غنیمت شمردند.
- نتایج جنبش اقتصاد محلی برای تحریک تأثیر اقتصاد ملی است، به همین دلیل توسعه اقتصاد ملی در حال حاضر به پشتوانه پروژه کارآفرینی OTOP گسترش یافته است.

► پایداری توسعه در تایلند با پیوند به عقب حفظ می شود تا جهت آینده (پیوند رو به جلو) توسعه تعیین شود.

► از جمله ابزارهای فعلی سیاست های توسعه پایداری روستایی، در دسترس بودن منابع و امکانات کم هزینه است. مقامات دولت محلی به طور مداوم شرایطی را برای بهبود دسترسی جوامع محلی به منابع مختلف تامین مینمایند تا دولت محلی را برای انجام کارهای مربوط به اجرای پروژه OTOP حمایت کنند.

► امکان سنجی نیازها فقط توسط دولت محلی و توسط خود مردم تعیین می شود. مشارکت جامعه برای اطمینان از ادامه برنامه ها بسیار مهم است.

توسعه روستایی با استفاده از پایگاه داده اساسی در دسترس است. تایلند از این فرصت برخوردار است زیرا آنها پایگاه داده های اساسی را برای تمام مناطق و مناطق روستایی نصب کرده اند تا از آن برای شروع برنامه یا پروژه ، از جمله پروژه های مبتنی بر جامعه ، به اندازه کافی پشتیبانی شود. این بانک اطلاعاتی اساسی زمینه ها و بخشهای زیادی را در بر می گیرد و با داده های مشترک تهیه شده است ، که به راحتی توسط افراد نیازمند قابل دسترسی و خواندن است.

پیشنهادات

- اگر قرار است مشابه برنامه OTOP در ایران راه اندازی شود ، برنامه ریزی برنامه باید کاملاً بر اساس تمایل و تعهد برای کمک به کاهش روستاییان از دام فقر انجام شود.
- در عین حال ، پایگاه داده سطح روستایی و همچنین سطح خانوار باید در چارچوب برنامه ریزی توسعه روستایی به روز و تنظیم شود.
- استراتژی پیاده سازی برای تکرار برنامه OTOP در ایران باید به همراه برنامه کاری آن توسط تیمی به سرپرستی یک فرد کاملاً شناخته شده با تعهد و یکپارچگی بالا که توسط دولت منصوب شده است ، به طور مفصل تدوین شود. در این راستا ، یک کمیته بین دپارتمانی باید ایجاد شود که به طور کامل دارای اختیارات لازم برای انجام وظایف باشد.

تمام ویژگی های مربوط به نقش این کمیته (از جمله اقدامات حقوقی ، قوانین و مقررات، مرز صلاحیت، مسائل اداری و سایر موارد مرتبط) باید از قبل به خوبی آماده شوند تا برنامه برای مدت کوتاه راه اندازی نشود اما برای طولانی مدت برای دستیابی به اهداف خاص با عملکرد پویا و پایدار.

درک عمیق از برنامه باید همیشه در اولویت قرار گیرد تا گام به گام با مدل پایه قوی، از جمله جنبه های قانونی پس از توسعه، شکل بگیرد.

در همین حال، ساخت یک بانک اطلاعاتی اساسی که داده های لازم را در سطح روستاها و خانوارها پوشش می دهد، باید به روز شود و متناسب با نیازهای برنامه توسعه روستایی تنظیم شود. استراتژی اجرای برنامه OTOP تصویب شده توسط افرادی که علاقه مند به توسعه مناطق روستایی هستند و کسانی که در چنین برنامه ریزی دشواری، شایستگی و توانایی دارند، تدوین می شود. در این زمینه ، ایجاد کمیسیون مستقل به نمایندگی از وزارتخانه های مختلف مربوط به توسعه روستایی و منطقه ای بسیار مورد تشویق است. باید به این کمیسیون تسهیل و اجازه داده شود تا وظایف خود را به طور مستقل با اقتدار و برنامه های منطقی انجام دهد ، اگرچه این موارد قابل کنترل و ارزیابی است. کلیه موارد مربوط به اجرای برنامه باید با دقت پیش بینی شود ، از جمله جنبه های حقوقی ، قوانین و مقررات و حدود صلاحیت به همراه قوانین نمایندگی آن. این برنامه پس از معرفی باید در نظر گرفته شود که حضور آن به نفع مردم روستایی و فقیر است. این امر برای اطمینان از مشارکت همه ذینفعان ، به ویژه جامعه محلی در موفقیت برنامه بسیار مهم است.

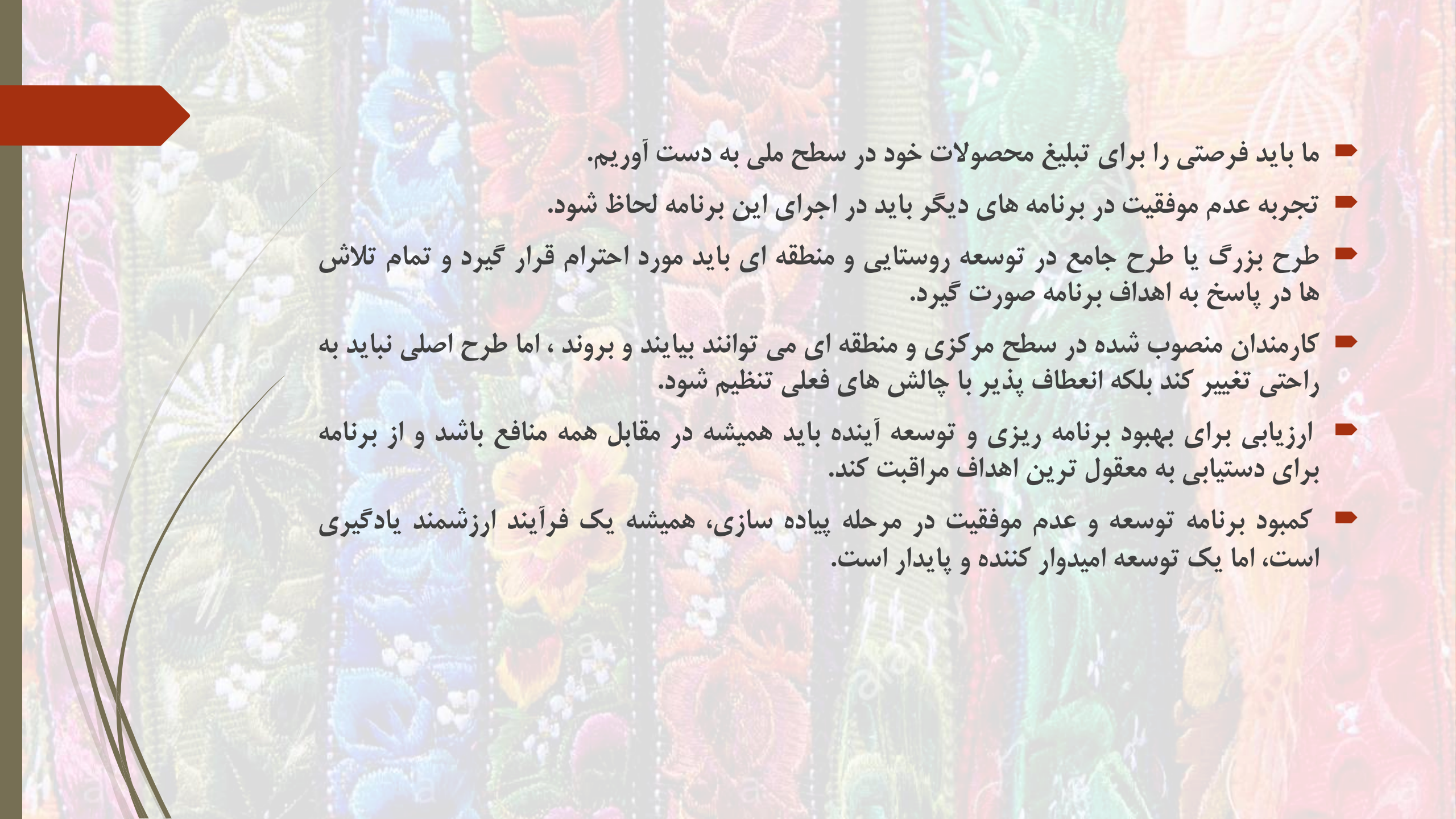
➤ پیشنهاد می شود سه مرحله سیاست گذاری در ایجاد برنامه در نظر گرفته شود ، یعنی قبل از برنامه ، اواسط برنامه و بعد از برنامه.

➤ در مرحله قبل از برنامه، برنامه ریزی دقیق بسیار مهم است. یک رویکرد جامع برای کاهش تلفات برنامه و جلوگیری از شکست غیرمنتظره توصیه می شود. برنامه ریزی قوی باعث سرکوب مشکلات جدید و ایجاد ارتباط شفاف بین مراحل برنامه می شود.

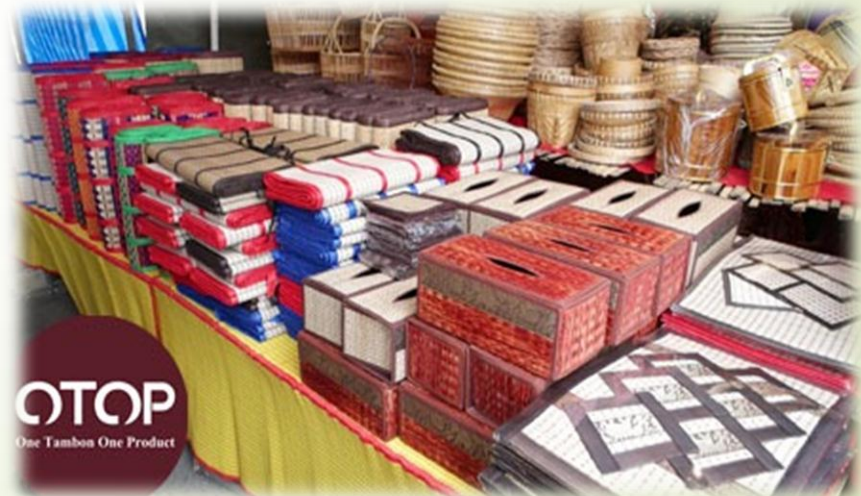
➤ در اواسط برنامه ، مرحله اجرا در حال انجام است و افراد مسئول برای کنترل کل برنامه تعیین شده اند. دانش و درک در مورد ظرفیت و در دسترس بودن همه منابع (پشتیبانی مالی، تکنیک های تولید، ورودی ها و مواد اولیه، مدیریت تجارت و غیره) در توسعه کلی برنامه بسیار مهم است.

➤ در بعد از برنامه، ارزیابی سیاست، سنجش موفقیت و شکست و ارتباط با برنامه های دیگر بسیار مهم است که پیگیری آن برای بهبود مرحله بعدی توسعه بسیار مهم است.

-
- ما باید فرصتی را برای تبلیغ محصولات خود در سطح ملی به دست آوریم.
 - تجربه عدم موفقیت در برنامه های دیگر باید در اجرای این برنامه لحاظ شود.
 - طرح بزرگ یا طرح جامع در توسعه روستایی و منطقه ای باید مورد احترام قرار گیرد و تمام تلاش ها در پاسخ به اهداف برنامه صورت گیرد.
 - کارمندان منصوب شده در سطح مرکزی و منطقه ای می توانند بیایند و بروند ، اما طرح اصلی نباید به راحتی تغییر کند بلکه انعطاف پذیر با چالش های فعلی تنظیم شود.
 - ارزیابی برای بهبود برنامه ریزی و توسعه آینده باید همیشه در مقابل همه منافع باشد و از برنامه برای دستیابی به معقول ترین اهداف مراقبت کند.
 - کمبود برنامه توسعه و عدم موفقیت در مرحله پیاده سازی، همیشه یک فرآیند ارزشمند یادگیری است، اما یک توسعه امیدوار کننده و پایدار است.

- از بسیاری جنبه ها، ایران و تایلند شباهت دارند، اما ایران ممکن است از مزیت نسبی بیشتری برخوردار باشد، به ویژه با داشتن منابع طبیعی فراوان و خلاقیت های قومی.
- درسی که از تجربیات تایلندی در اجرای برنامه OTOP آموخته میشود، تحت شرایط بازنگری مجدد فشرده و تنظیم شرایط مناسب در ایران قابل اجرا است.
- ابتکارات باید از طرف دولت (مرکزی و محلی) انجام شود و نباید از رویکرد پایین به بالا اجتناب شود.
- علاوه بر این، رهبری حمایت به عنوان پیش شرط برنامه روستایی یا هر نام دیگری در آینده مهم است.

در پایان

- سپاس فراوان از جناب آقای دکتر کیانی راد، ریاست محترم موسسه پژوهش های برنامه ریزی، اقتصادی کشاورزی و توسعه روستایی؛
- سپاس از آقای دکتر پاکدل، مسئولین و دست اندرکاران موسسه پژوهش های برنامه ریزی، اقتصادی کشاورزی و توسعه روستایی؛
- سپاس بیکران از سرکار خانم مهندس ایمانی، معاونت محترم دفتر توسعه فعالیت های زنان روستایی و عشایری وزارت جهاد کشاورزی؛
- سپاس بی حد و اندازه از همکار عزیزم، سرکار خانم مهندس یساری، مشاور محترم امور بانوان و خانواده و کارشناس مسئول امور زنان روستایی سازمان جهاد کشاورزی مازندران و همه بزرگوارانی که در این سفر تاثیرگذار بوده اند.